

Asia: VN/10364/2022

Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus; työryhmän mietintö

1. Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus

Pidättekö ehdotusta kannatettavana?

Järjestelmän selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen on lähtökohtaisesti kannatettava tavoite. Edelleen tärkeää on oikeudenmukainen ja yhdenvertainen järjestelmä. Nykyistä järjestelmä ei ole yhdenvertaisuuden kannalta täysin tyydyttävä sen kohdellessa erityisesti työeläkettä ja kansaneläkettä/takuueläkettä saavia eri tavoin.

Säätelyn selkeyden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että ulosmittauskiellot ilmenisivät täsmällisesti ulosottokaaresta.

Millaisia vaikutuksia ehdotuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

Eesityksen vaikutukset yksittäisen velallisen kohdalla jäävät riippumaan erityisesti siitä, millä tasolla suojaosuus on verrattuna esimerkiksi kansaneläkkeen ja takuueläkkeen määrään. Jatkovalmistelussa vaikutuksia tulee vielä arvioida huolellisesti ja arvioida onko suojaosuus kaikissa tilanteissa riittävä ilman erillisiä ulosmittauskieltoja.

Uudistus tulisi aiheuttamaan voimaantullessaan huomattavasti ulosottomiehille lisätyötä, mutta pidemmällä aikavälillä yksinkertaisempi järjestelmä on omiaan helpottamaan ulosottomiehen työtä.

Millaisia kustannuksia ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

-

Mahdolliset muut kommentit ehdotuksesta?

-

2. Tulojen ulosmittausjärjestelmä

Pidättekö ehdotusta kannatettavana?

Kuten mietinnössä todetaan, toistuvaistulosta pidätettävän määrän tulee olla oikeudenmukainen suhteessa henkilön tuloihin ja kohdella niin yksinasuvia kuin perheellisiä mahdollisimman yhdenvertaisesti. Järjestelmän tulee olla lisäksi selkeä ja käytännössä helposti toteutettava.

Tulojen ulosmittausjärjestelmään ja tuloista ulosmitattavaan määrään liittyy useita eri näkökulmia, joiden yhteensovittaminen edellyttää riittävää tietopohjaa sekä huolellista vaikutusarviointia. Esimerkiksi vuodelle 2023 tehdyn suojaosuuden väliaikaisten korotuksen vaikutukset tulee selvittää.

Useaan eri portaaseen jakaantuvissa laskentasäännöissä on heikkoutensa. Nykyään verrattain yleistä on, että tulot koostuvat useasta eri lähteestä. Tällöin portaittain etenevä laskenta on haastavaa, koska oikean määrän laskeminen edellyttäisi tietoa muualta saadun tulon määrästä.

Uudistus toteutuessaan toisi kaikki velalliset monimutkaisemman progressiivisen laskennan piiriin verrattuna nykytilaan, jossa keskituloisilta ulosmitataan yksi kolmasosa nettotulosta. Vaikka ehdotetut laskentasäännöt ovat mahdollisesti hieman yksinkertaisempia säädöstasolla, johtavat ne pitkähköihin laskutoimituksiin ja siten tosiasiaassa laskentamallit merkitsisivät nykyistä monimutkaisempaa pidätysmäärän laskentaa varsinkin keskituloisten osalta. Prosenttiosuuksiin perustuva laskentamalli on käytännössä selkeä ja yksinkertainen.

Mikäli pidätysmäärän progressiivisuutta lisätään esitetyn mallin mukaisesti, tulee huolehtia siitä, että järjestelmä säilyy selkeänä ja sovellettavissa olevana myös niiden henkilöiden osalta, joilla on useita tulonmaksajia. Mahdollisesti tämä edellyttäisi, että 1/3 ulosmittauksen kaltaista sääntöä sovellettaisiin muun kuin määrääjain maksettavan palkan lisäksi myös säännöllisesti maksettaviin lisätuloihin, joista progressiivista pidätystä ei pystytä laskemaan.

Millaisia vaikutuksia uudistuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

Velallisten osalta odotettavissa on sekä ulosmitattavan määrän laskuja että nousuja. Ulosmitattavan määrän noustessa yksittäisen velallisen kokemus uudistuksesta on negatiivinen ja näin ollen uudistuksen perusteluihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Uudistuksen toteuttaminen merkitsisi huomattavan isoa muutosta, joka vaatii huomattavaa panostusta koulutukseen ja lisäksi voimaantulohekellä huomattavasti työmäärää ulosotossa kaikkien maksukieltojen mennessä uusiksi, mikä johtaa teknisen suoritteen lisäksi huomattavaan neuvotatarpeeseen. Vastaavasti palkanmaksajille uudistus aiheuttaisi lyhyellä aikavälillä huomattavaa lisätyötä ja kustannuksia. Oletettavaa on myös, että aluksi tilityksissä ulosottoon tulisi olemaan virheitä, joka tulisi työllistämään ulosottoa. Ulosottolaitoksen resurssin riittävydestä on tärkeää huolehtia uudistuksen toteutuessa.

Millaisia kustannuksia uudistuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

Muut mahdolliset kommentit ehdotetuista laskentasäännöistä ja ulosmittausjärjestelmän uudistamisesta?

Mahdollisimman suppea vapaakuukausijärjestelmä on kannatettava ja yhdenvertaisuutta lisäävä. Viranpuolesta myönnettävien vapaakuukausien poistaminen merkitsisi epäilemättä harkinnanvaraisten vapaakuukausihakemusten huomattavaa lisääntymistä pienituloisilla. Mikäli viranpuolesta myönnettävät vapaakuukaudet säilytetään, tulisi ne palauttaa koskemaan ainoastaan pienituloisia. Viran puolesta myönnettävien vapaakuukausien ulottaminen erityisesti ylempiin tuloiluokkiin voi johtaa yksittäistapauksissa jopa väärinkäyttöksiin, mikäli velallinen pystyy järjestelemään esimerkiksi vuotuisen tulospalkkionsa maksuajankohdan juuri vapaakuukaudelle.

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte lähtökohtaisesti parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

Voimassa olevan ulosottokaaren mukaan velallisen suojaisuus on suurempi, jos hänellä on elatuksen varassa puoliso, oma lapsi tai puolison lapsi. Työryhmän näkemyksen mukaan olisi perusteltua harkita, tulisiko velallisen elatuksen varassa olevina jatkossa ottaa huomioon ainoastaan lapset eli poistaa mahdollisuus puolison huomioon ottamiseen. Miten arvioitte ehdotusta?

Ehdotusta on perusteltu mietinnössä hyvin ja se on nykyaikainen. Voidaan lisäksi todeta, että puolison huomioiminen suojaosuudessa on melko harvinaista, mutta tapaukset aiheuttavat merkittävästi työtä, koska huomioiminen edellyttää selvitystä puolison tuloista sekä seurantaa, koska puolison tulot voivat vaihdella huomattavastikin. Puoliso ei myöskään vertaudu elätettävänä oleviin lapsiin, koska poikkeuksetta puolisolilla on omiakin tuloja, toisin kuin tavanomaisesti lapsilla.

Työryhmä on esittänyt kaksi vaihtoehtoista tapaa elatuksen varassa olevien huomioon ottamiseksi. Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? (Vaihtoehtoja arvioitu mietinnössä s. 57–59). Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

3. Muut mietintöä koskevat huomiot

Kirjoittakaa muut mahdolliset huomionne alla olevaan kenttään

Suomen Kihlakunnanvoudit ry kiittää mahdollisuudesta lausua mietinnöstä ja esittää, että tulojen ulosmittausjärjestelmän uudistuksen yhteydessä selvitettäisiin myös tarve uudistaa vapaaehtoisia henki- ja eläkevakuutuksia koskevat lain säädökset.

Nykyään henki- ja eläkevakuutuksen ulosmittauksesta säädetään ulosottokaaren 4 luvun 70 §:ssä ja vakuutussopimuslain 54 §:ssä säädetään missä tapauksissa vakuutuskorvausta ei saa ulosmitata. Ulosmittauskiellon alaisia ovat vakuutuksenottajan tai tämän puolison tekemät sopimukset, jotka on tehty yli viisi vuotta ennen ulosmittausta ja joissa vakuutusmaksuja on sovittu suoritettavaksi vähintään kymmenen vuoden ajan eikä minään vuonna ole suoritettu enemmän kuin viidennes siitä vakuutusmaksujen yhteenlasketusta määrästä, joka olisi ollut suoritettava, jos maksut olisi vakuutusta otettaessa tasaisesti jaettu kymmenelle vuodelle. Samoin ulosmittauskiellon alaisia ovat lähtökohtaisesti vain kuoleman varalle tehdyt sopimukset. Sitä vastoin kaikki yrityksen luonnolliselle henkilölle ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset ovat ulosmittauskelpoisia.

Ulosmittauskielto poikkeaa huomattavasti Suomen ulosottojärjestelmän peruseriaatteista, joiden mukaan velallisen säästämä omaisuus on käytettävä velkojen maksuun. Ulosmittauskiellon johdosta toinen velallinen saattaa pystyä säilyttämään huomattavan omaisuuden itsellään velkojen maksun sijaan, kun taas osakkeisiin säästäneen varat tai yrityksen maksaman eläkevakuutuksen arvo käytetään velkojen maksuun. Ulosmittauskiellon taustalla on pyrkimys henkilön tai hänen läheisensä toimentulon turvaamiseen vapaaehtoiseen vakuutukseen säästetyillä varoilla. Voidaan kuitenkin pitää kyseenalaisena sitä, että velallisen säästämisen muoto vaikuttaa omaisuuden ulosmittauskelpoisuuteen ottaen huomioon, että säästämisen tarkoitus on voinut olla sama säästämismuodosta huolimatta. Käytännössä eläkevakuutusten rajoitettu ulosmittauskelvottomuus aiheuttaa ennalta-arvaamattomia ja epätarkoituksenmukaisia tilanteita ilman, että sääntelyn tavoitteet saavutetaan. Esimerkiksi yrittäjä saattaa yel-vakuutuksen sijaan maksaa itselleen yrityksen ottamaa vapaaehtoista eläkevakuutusta, jonka tarkoitus on kuukausittainen vanhuuseläke. Tämä vakuutuskorvaus on kuitenkin kokonaan ulosmittattavissa, vaikka sitä maksetaan kuukausittain toistuvaistulon tapaan. Ulosmittauskiellosta luopuminen ja kuukausittain maksettavaksi sovitun vakuutuskorvauksen ulosmittauksen säätäminen tehtäväksi toistuvaistulon ulosmittaussäädökset huomioiden selkeyttäisi nykytilaa ja voisi johtaa oikeampiin lopputuloksiin huomioiden niin velallisen kuin velkojankin oikeus.

Räikkönen Jussi
Suomen Kihlakunnanvoudit ry